

★ **ÖNEMLİ!** Sevgili öğrenciler, bu dokümanı, sadece Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersi için yaptığınız çalışmalarını bir arada tutacağınız, **çıtırıtılı bir dosyada biriktirmeyi unutmayın.**

Kolay gelsin 😊 Serkan KAPLANER – İKİ EYLÜL ORTAOKULU Bilişim Teknolojileri Öğretmeni

Hepimiz bu ülkede yaşayan ve eşit haklara sahip vatandaşlar yani yurttaşlarız. Birlikte yaşayan yurttaşlar olarak bazı toplumsal kurallara ya da yasaların belirlediği kurallara uymak zorundayız.

○ **DIJİTAL YURTTAŞLIK:**

İnternet aracılığı ile dünyanın dört bir yanından birbirine bağlanan insanlar aynı çevrim içi ortamı paylaşırlar. Buna dijital ya da siber dünya da diyebiliriz.

Çevrimiçi ortamda da, gerçek hayatta olduğu gibi bazı kurallar vardır. **Dijital ortamı paylaşan herkesin dijital ortamda uyması gereken kurallara dijital yurttaşlık diyoruz.** Gerçek hayatta uymamız gereken tüm kurallara İnternet'te gezinirken de uymamız gerektiğini hatırlayın.

Dijital yurttaş:

- Dijital iletişim kurabilmeli
- E-devlet uygulamalarını kullanabilmeli
- Amacına uygun ve doğru şekilde dijital ortamlardan faydalanabilmeli
- Dijital güvenliğine dikkat etmeli
- Dijital ortamda/dijital araçlarla üretim yapabilmeli
- Dijital ortamdaki hak, görev ve sorumluluklarını bilerek etik kurallara uymalıdır.

Daha fazla bilgi için; sonraki sayfalarda anlatılacak "Dijital Yurttaşlığın 9 Boyutu" kısmına bakınız.

☀ **EK BİLGİ:**

Peki, sizce İnternet ortamındayken, iyi bir dijital yurttaş olmak için birbirimize nasıl davranmamalıyız?

- Başkalarına hoşlarına gitmeyecek sözler söylemek,
- Başkalarının kişisel bilgilerini yayımlamakla tehdit etmek,
- Onur kırıcı sözler söylemek,
- İzinsiz bir şekilde, başkasına ait bir içeriği ve fotoğrafı kullanmak/yayınlamak,
- Kaba sözler içeren mesajlar göndermek, yorumlar yapmak,
- İnsanlara hoşlanmadıkları isim ve sıfatlarla hitap etmek,
- Doğru olmayan bilgiler ile profiller oluşturmak ve bu profiller üzerinden paylaşımlar yapmak,
- Gerçek dışı bilgiler yaymak,
- Başkaları hakkında asılsız haberler yaymak ya da bu konuda yorum yapmak,
- Başkalarının şifre ve kişisel bilgilerinin gizliliğine saygı duymamak ve bu tür bilgileri ele geçirmeye çalışmak.

gibi davranışlardan uzak durmalıyız.

○ **Dijital Yurttaşlık Kuralları:** İnternet aracılığı ile dünyanın dört bir yanından birbirine bağlanan insanlar aynı çevrim içi ortamı paylaşırlar. Tıpkı, bizim aynı ülkeyi, aynı şehri paylaştığımız gibi. Buna dijital ya da siber dünya da diyebiliriz. Çevrimiçi ortamda da, gerçek hayatta olduğu gibi bazı kurallar vardır :

İYİ BİR DİJİTAL YURTTAŞ OL VE BİZE KATIL!

Kimse ile paylaşmadığım, güçlü bir şifrem var.

Beni rahatsız eden birileri olursa, hemen engellerim.

Bilgisayarımı korurum. Emin olmadığım programları bilgisayarına indirmem.

Sadece tanıdığım kişilerin davetlerini kabul ederim.

Kişisel bilgilerimi internette paylaşmam. Adresimi, telefon numaramı hiçbir yerde bulamazsın.

Yorum yaparken, her zaman sakın ve saygılı davranırım.

Eğer internetteyken bir sorun yaşarsam, zaman kaybetmeden bir yetşkinden yardım isterim.

İnternette bulduğum her bilgiye, hemen inanmam. Şüpheliyimdir! Mutlaka kontrol ederim.

Fotoğraf paylaşımlarımda çok dikkat ederim. Bana ait olmayan ya da birini kızdıracak bir fotoğrafı paylaşmam.

Dijital Yurttaşlığın 9 Boyutu:

DİJİTAL ERİŞİM

Bireyin, bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanıldığı araçlardan kendi amaçları doğrultusunda yararlanabilmesidir.

Donanım, yazılım, servislere ve teknik desteğe erişimi de kapsamaktadır.

DİJİTAL İLETİŞİM

İnternet'te konuştuğu, paylaşımında bulunduğu diğer kişilerle saygılı bir iletişim Kurabilmeli.

İnternet ortamında kişisel bilgilerinin gizliliğini kötü niyetli insanlardan koruyabilmelidir.

DİJİTAL ETİK

Gerçek yaşamda olduğu gibi İnternet'te de etik değerlere saygılı olmalı, ahlak çerçevesinde yapması gereken davranışlar sergilemelidir.

DİJİTAL HAK ve SORUMLULUKLAR

İnternet'te kendisine yapılmasını istemediği davranışları başkalarına da yapmamalıdır.

Başkalarının içeriklerini izinsiz kullanmamalıdır.

DİJİTAL GÜVENLİK

Kişisel bilgi güvenliğine İnternet üstünde oldukça dikkat etmeli ve İnternet ortamında gezindiği sayfaların güvenilirliğine dikkat etmelidir.

DİJİTAL TİCARET

İnternet'ten alışveriş ile riskleri bilmeli, güvenli alışveriş yapabilmeli, yanıltıcı içeriklere kanmamalıdır.

DİJİTAL OKUR YAZARLIK

Bilişim teknolojilerini ve İnternet'i etkili biçimde kullanabilmeli, dijital araçlarla üretebilmelidir.

DİJİTAL KANUN

Gerçek hayatta suç olan tüm davranışların İnternet'te de yapılmasının suç olduğunu bilir, buna uymayanları ilgili birimlere bildirir.

DİJİTAL SAĞLIK

Bilişim teknolojilerini ve İnternet'i kullanırken fiziksel ve zihinsel sağlığını korumalı, bağımlılık derecesinde kullanımdan kaçınmalıdır.

İNTERNETTE KULLANDIĞIN ŞİFRELER NE KADAR GÜÇLÜ?
Güçlü Şifre Yazma Kuralları:

Kişisel bilgilerini koru.
(Ad-soyad, e-posta, telefon, kimlik numarası, doğum tarihi, okul numarası vb. bilgilerini kullanma.)

Şifre belirlerken, önce bir cümle oluştur. Bu cümledeki ilk ya da ilk iki harfi seçerek yazacağın şifrede şunları da kullan:

Örneğin:
B yerine 8,
İ, J, L yerine 1,
S yerine 5,
O yerine 0,
g yerine 9

Seninle ilgili kolay tahmin edilebilecek bilgileri kullanma.
(Okulun adı, tuttuğun takımın adı, evcil hayvanın adı...)

Mutlaka 'sayı, büyük-küçük harf ve bir sembol' ekle.
Örneğin, B@11k

En az 8 karakter kullan.

Farklı web siteleri ya da mail hesapların için ayrı ayrı parolalar oluştur.

Şifrelerini düzenli olarak 6 ayda bir değiştir.

Şifrelerini kimseyle paylaşma ve hatırlamak için bile olsa bir yere yazma.

E-posta hesabından tamamen çıktığından emin ol.
(İnternet kafe veya okulda kullandığın bilgisayarlarda 'Bu bilgisayarda beni hatırla, parolayı kaydet' seçeneklerini kullanma.)

DİJİTAL AYAK İZİMİ SİLİYORUM

Sosyal medya hesapların varsa, gizlilik ayarlarından "özel" seçeneğini işaretle!

Sosyal medya hesaplarında mümkünse seni **etiketlemelerine izin verme!** Yapıyorsan **her gün kontrol ederek** fotoğraflardan "seçenekler" bölümünden **etiketleri kaldır.**

Arama motorlarına tırnak içinde adını ve soyadını yaz. **Adın ve soyadını tam yazdığın sayfalar** varsa (forum, yorumlar vb.) bu sayfalardaki **sana ait içerikleri sil.**

Tam ismini internetten tamamen kaldırırsan bile, kararlı bir araştırmacının **etiketlendiğin gönderileri** inceleyerek sana ulaşabileceğini aklından çıkarma!

DİJİTAL AYAK İZİ BIRAKMIYORUM

Bir **takma isim** kullan. Asla profil resmi olarak **kendi resmini kullanma!**

Konum, aile bilgileri, isim soyisim gibi kişisel bilgilerini paylaşma!

Yaşının, kullanmak istediğin site ya da uygulama için **uygun olduğundan emin ol!**

Sanal ortamda **tanımadığın kişilerle iletişime geçme!**

Soru: Bilişim teknolojileri araçlarında “Beni hatırla” seçeneği ile oturum açmanın riskleri nelerdir? Bilişim araçlarında açtığımız oturumu, işimiz bittiğinde, güvenli olarak nasıl kapatmalıyız?

EK BİLGİ: İnternet tarayıcı programda açtığınız sitelerin, adreslerinin yanında kilit simgesi varsa; kilit simgesinin üzerine tıkladığınızda açılan menüden güvenlik sertifikasının geçerliğini kontrol edebilirsiniz.

Ayrıca site adreslerinde https ifadesi görüyorsanız; s = **security** yani “güvenlikli” demektir. Aşağıda bulunan siteleri incelerken güvenli olup olmadıklarına da dikkat edebilirsiniz. Güvenliksiz sitelerde kredi kartı gibi bilgiler girilirse, bu kritik bilgiler çalınabilir. Özellikle ticari işlemlerde mutlaka güvenlik sertifikası geçerli olan siteler kullanılmalıdır.

İNCELEME : Güvenli internet konusunda araştırma yapınız: <https://www.guvenliweb.org.tr/blog-detay/dijital-ayak-izlerimiz-bizi-takip-ediyor> internet adresini internette ulaşarak inceleyiniz.

İNCELEME : E-devlet internet adresi: www.turkiye.gov.tr internet sitesine girerek, sayfanın alt kısmında da yer alan e-HİZMET KATEGORİLERİNİ inceleyiniz.

E-devlet şifresi PTT’den şahsen TC kimlik no bulunan kimlik kartı ile alınabilir.

İNCELEME : Aşağıdaki görsellerin internet sitelerine ulaşmaya çalışınız:

İNCELEME : İnternet adreslerinde bulunan “gov” uzantısının İngilizce açılımı: **government** yani **devlet**’tir.

Gov uzantısı, devletin resmi sitelerini belirtir. tr uzantısı ise sitenin bulunduğu ülke kodunu belirtir.